

יש לנו דרך בהנהגה!

בפעולה הקודמת ראינו שכל אחד ואחד מאיתנו יכול להיות מנהיג של ממש, וראינו שיהיה לנו כוח רב אם כל אחד ואחד מאיתנו יהיה מנהיג בתחום שהוא אוהב וטוב בו. בפעולה זו נבחן את כישורינו בתחום השפעה גדול בהרבה: תחום השפעה שלנו בתנועה עם ערכים משלנו. נראה איך אנחנו יכולים להשפיע על התנועה, על העם ואף על מעגלים רחבים בהרבה!

מטרות

- החניכים יבינו שיש לנו כחברים בתנועה מחויבות להנהגת התנועה ומתוכה להנהגת העם בחיי היום-יום.
- החניכים ילמדו חלק מערכי ההנהגה בדרך תורה ועבודה.
- החניכים ישוחחו וישתפו מתוך מקום אישי כיצד אנו מממשים ערכים אלו בעשייה שלנו.

גוף הפעולה

שלב א

לתנועה שלנו יש כיוון, יש דרך, יש יעד שאליו היא שואפת להגיע; התנועה שלנו מבקשת לחנך דור נאמן ומסור לעמו, לארצו ולמולדתו על ידי כמה ערכים – קמעא קמעא, עוז וענווה, פיתוח עין לאומית, אמון ועוד.

פזרו את כרטיסיות ערכי היסוד של התנועה. מצד אחד של כל כרטיסייה יהיה שם הערך ומצידה האחר תיאור שלו (נספח 1). הניחו את הכרטיסיות על הרצפה כשהצד עם שמות הערכים פונה כלפי מעלה.

חלקו לחניכים כרטיסיות המתארות מגוון מהמחלקות ופרוייקטים בתנועה (נספח 2). על כל כרטיסייה ייכתב מצד אחד שם המחלקה, הגרעין או הפרוייקט ומצידה האחר ייכתבו משפטים שמתארים אותה ואת תפקידה (נספח 2).

בקשו מהחניכים בשלב הראשון לחשוב מה עושים לדעתם בכל מחלקה ועל מי היא משפיעה (גילים, אוכלוסיות וכדומה), ואחרי שהם יציעו את ההצעות הורו להם להפוך את הכרטיסיות ולקרוא בקול מה כל מחלקה עושה.

ערכו מליאה: על החניכים לדון ולהצביע אילו מערכי היסוד של תנועה באים לידי ביטוי במחלקות למיניהן. רשמו אצלכם מתחת לכל ערך מערכי היסוד את המחלקות שמבטאות ערך זה על פי הדיון במליאה.

הקריאו מרשימתכם את כל המחלקות שבאות לידי ביטוי באחד מהערכים (למשל: כל המחלקות הבאות לידי ביטוי בערך 'עין לאומית'), והחניכים יגלו לאיזה ערך יסוד התכוונתם.

שלב ב

חלקו לחניכים קטע שכתב הרב דניאל שילה:

**"איש תורה ועבודה שואף לעצב את המציאות על פי תורת ישראל וציוויה.
הוא מודע לכך שבכל תקופה ותקופה משתנות המשימות הנחוצות בה
ומטה שכם למיליון.
לפיכך, איש תורה ועבודה בוחר מקצועו, תעסוקתו ומקום מגוריו –
לא לפי שיקול רווחתו הוא,
אלא לפי המשימות הנחוצות לבניין התורה, העם והארץ"
(הרב דניאל שילה)**

דונו בקטע:

- מהי מטרתו של אדם שחי לאור תורה ועבודה?
- האם התפקיד של אנשי תורה ועבודה בדור שלנו דומה לתפקיד של הדור הקודם?
- אם כן, מה תפקידנו בעיר? בשכונה? ביישוב? מהן המשימות הנחוצות כרגע?
- האם יש לנו כוח להשפיע במשימות הללו?

שלב ג

שחקו את 'משחק המשפטים' בסגנון מנהיגות: כל החניכים יעמדו במעגל ויעצמו את העיניים. המדריך יעמוד מחוץ למעגל, הכו קלות בגב אחד החניכים והקריאו משפט של עין טובה, למשל: "את/ה כישרוני/ת מאוד בתחום היצירתי" (נספח 3). החניך שטפחתם על גבו יפקח את העיניים ויצביע על חבר אחר במעגל שמתאים לדעתו להגדרה זו, ויחזור לעצום את עיניו. הכו בגבו של החניך שעליו הצביע החניך הקודם והקריאו משפט נוסף. עכשיו תורו להחמיא לחבר אחר על פי המשפט הבא שתקריאו.

המתודה הזאת בכוחה לפתוח לבבות ולעורר השראה חדשה בשבט, והמשחק יעלה את המורל ואת המוטיבציה לשנות ולהזיז דברים. דונו עם החניכים:

- אילו תכונות שיש בחברים במעגל, יכולות לעזור לנו להשפיע? (לא חייבים לציין שמות, אפשר להסתכל בחברים במעגל ולחשוב על תכונות)
- כאשר ניגש לשנות דברים בסביבה, אילו ערכים יעמדו בראש סדר העדיפויות שלנו?
- על אילו מעגלים יש לנו כוחות להשפיע? ומדוע?

סיכום

ראינו בפעולה שיש לנו תפקיד בהתאם לרוח המציאות. במקום שקשה אליו אנחנו נכנסים, כשחסר גלגל אנחנו ממלאים את החסר. הגלגל הזה משתנה בהתאם לצורכי הדור ובהתאם לבעיות שצפות, כל דור והצרכים שלו. תפקידנו בתנועה הוא להוביל ולהשפיע במעגלים רחבים גם מעבר לתחום הנוחות שלנו, להשפיע לאט וביסודיות מתוך תהליך עמוק ואמיתי, בעוז ועוצמה אך בענווה ומתוך שליחות, מתוך ראייה כוללת, מתוך מטרה לאחד את כל חלקי העם וליצור אמון בין כל שכבותיו.

נספחים

נספח 1 – ערכי התנועה

קמעא קמעא – לאט-לאט, שלב אחרי שלב, ביסודיות, אנחנו בונים את התודעה שלנו, את התודעה של הסביבה שלנו לבניית עתיד מתוקן יותר. בלי לפחד ובלי להתבייש, מדרגה אחר מדרגה, בעקביות, כמו גאולתן של ישראל, כמו שכתוב בתלמוד הירושלמי במסכת ברכות: "ר' חייא בר אבא ורבי שמעון בן חלפתא היו מהלכין בבקעת ארבל וראו אילת השחר. אמר לו ר' חייא: כך היא גאולתן של ישראל, בתחילה קמעא קמעא, כל מה שהיא הולכת, היא רבה והולכת", איננו שואפים להגיע לתהליך של גאולה במהירות, אנחנו מעדיפים שהיא תגיע בתהליך אמיתי ועמוק המאחד את כל חלקי העם, הקורא להבנה בהירה ויסודית, ולא בתהליכים קצרי טווח. מה שבא בקלות הולך בקלות, ואנחנו לא רוצים שהגאולה תבוא בקלות, אנחנו רוצים להשיג את המטרה על ידי עבודה מאומצת ומקיפה, בירור מעמיק ומעבר תהליך פנימי וכן. שלושה דברים נקנים על ידי ייסורין: תורה, ארץ ישראל ועולם הבא. ומדוע? בדיוק בגלל המשמעות שלהם: הם אינם באים בקלות כי עבודה יסודית ומקדימה נדרשת כדי להגיע אליהם בהכנה המתאימה.

עוז וענווה – השם של השבט החדש, 'הנני', קורא למנהיגות מתוך הבנה של המקום שלי, מתוך היכרות מעמיקה עם עצמי והכרה בכך שצריך אותי למשימות הדור. הנני לכל משימה, הנני לכל קריאה, הנני להיכן שצריך אותי. 'הנני' מצד אחד מביע ענווה: הנני מוכן להיות היכן שצריך אותי, ומצד אחר מביע תעוזה, עליי להעז ולומר: הנני מכיר את כוחי והנני מוכן לממש אותו במרץ ובתעוזה.

צמד המילים 'העוז והענווה' מופיע בפיוט 'האדרת והאמונה', ובו השתמש הרב משה צבי נריה, מייסד ישיבת בני עקיבא בכפר הרא"ה, בפנייתו אל תנועת הנוער בני עקיבא: "בעוז קדימה בני עקיבא בענווה יחדיו נצעד בעוז קדימה בני עקיבא רגלנו לא תמעד".

עין לאומית – תנועתנו היא תנועת נוער, והיא מביעה את זעקת הנוער לשנות את פני המציאות. המבוגרים מתקשים לעיתים לשנות את הרגליהם מפני שיש נטייה לדבוק באזור הנוחות עד כדי כך שלעיתים הוא נהפך לאזור הנכות. קשה מאוד לצאת משם, ללכת לעבר יעדים קשים וללכלך את הידיים' בעבודה קשה וסיזיפית. בתור בני נוער אנחנו מוכנים לצאת מאזור הנוחות, להיחלץ מארבע האמות שלנו וללכת להשפיע על יעדים רחבים הרבה יותר מהשכונה שלנו, מהעיר שלנו, ללכת על כל הקופה לעבר יעדים רחוקים מבחינה מנטלית ומבחינה מעשית ולא לפחד לכוון לקהילות ולמעגלים שונים מאיתנו, לפעול מנקודת מבט לאומית ולכוון אליה.

אמון – התנועה דוגלת באמון ובהזדהות עם כל חלקי העם. התנועה איננה תנועה אליטיסטית, היא מכילה ופתוחה למגוון אוכלוסיות וקהלי יעד. אין לתנועה שום יומרה להיות מורמת מעם ושמורה לחברי המועדון בלבד. כתנועה יש לנו ערכי יסוד שבהם אנחנו דוגלים, אך אנחנו מאמינים כי התנועה היא תנועה של עם, ומתוך המקום הזה ומתודעה כזו אנחנו רוצים לבנות את האמון שלנו בעם, שהתנועה צומחת ופורחת **מתוך העם, מתוך הרצון הלאומי, מתוך צורכי הדור, מתוך נאמנות לתורה ולעבודה.**

נספח 2 – מחלקות ומיזמים בתנועה

אגף הגשמה – תנועת בני עקיבא קוראת לבוגריה להמשיך ולהיות חברים בתנועה ולהשתתף בעשייה החברתית למען עם ישראל מתוך שילוב למידה והעצמה אישית.

האגף מופקד על תוכניות הגשמה שונות ומגוונות המיועדות לחברי התנועה מכיתה י"ב ומעלה. מגוון האפשרויות מאפשר התאמה איכותית ליכולות כל בוגר ובוגרת, רצונותיהם ואמונותיהם.

מעורבות חברתית – פעילי המחלקה פועלים ומפעילים את שותפיהם הרבים בתנועה למען משימות לאומיות רבות ומגוונות, ובכללן שילוב חברתי ואידאולוגי של קבוצות מגוונות באוכלוסייה, יצירת מענה הולם וראוי בשטח לתפיסת העולם של 'תנועה של עם' וכו'.

תוכנית השחר – קבוצת השתייכות חברתית של בני נוער יוצאי אתיופיה שמטרתה להצמיח מנהיגות ערכית-קהילתית מתוך הקהילה האתיופית. בני נוער אלו משמשים דגם לחיקוי ודוגמה אישית בשכונותיהם ובקהילה כולה.

תוכנית עמישב – יצירת מסגרת נוספת בסניף בני עקיבא שמטרתו לשלב את נוער העולה דרך קשר אישי, תכנון פעילויות ייחודיות לנוער העולה, שילובו בקבוצות בני עקיבא הרגילות ויצירת תחומי עניין משותפים בין העולים לילידי הארץ.

תוכנית מגשרים בקהילה – מטרת התוכנית, הפועלת בחסות משרד החינוך: מנהל חברה ונוער והאגף לקליטת עלייה, היא להביא לידי שילוב ילדים ובני נוער ממשפחות עולים בתנועות הנוער.

גרעין יהונתן – גרעין המורכב מקבוצות בני נוער בכיתות ט'–"ב הפועלות במסגרת תנועת בני עקיבא. הרעיון שעליו מושתת הגרעין הוא פיתוח מנהיגות והשפעה בשכונות עצמן. בני הנוער תושבי השכונות לומדים לקבל אחריות, להאמין בעצמם ולשנות ולקדם את המציאות בשכונתם.

תכנית של"ף – התוכנית מיועדת לבוגרי כיתה י"א מרחבי הארץ המעוניינים לשלב בשנת הלימודים האחרונה עשייה ערכית ושליחות שהן המשך ישיר וטבעי לערכים שעליהם חונכו בתנועה.

גרעיני נח"ל – גרעינים הפונים לבוגרי התנועה שהתחנכו על ערכיה ושואפים להגשימם ולהישאר חברים בה בתקופת הלימוד והשירות הצבאי.

גרעיני שירות לאומי – גרעינים שהוקמו כדי להצמיח מנהיגות בקהילות ובשכונות ברחבי הארץ. בנות השירות משתלבות בתקני בוקר ובתקני אחר צוהריים בהיקף עבודה אינטנסיבי ומשמעותי מאוד לתושבי המקום. מגוון התקנים והאפשרויות רחב ונותן לכל בת גרעין מקום להביע את הייחודיות שבה ואת כישרונותיה.

גרעיני שנת שירות (שי"ן-שי"ן) – תוכנית קדם-צבאית לבנים ולבנות השואפת לתת מענה לאתגרי החברה הישראלית ולבנות שכבת מנהיגות המצמיחה מנהיגות חברתית בערים, בעירות ובמוסדות מתוך ערכי תורה ועבודה.

מדרשת בני עקיבא – פועלת בהנהלה הארצית באגף חינוך והדרכה, ומטרתה לחבר את עם ישראל עם אידאולוגיית התנועה – ערכי תורה ועבודה. כמו כן המדרשה מבקשת לתת מענה מקצועי לבעלי התפקידים בתנועה ולצוותים בסניפים ולהכשירם.

חינוך והדרכה – מחלקת ההדרכה של בני עקיבא נוגעת בנקודת הליבה של תנועת הנוער – התהליך החינוכי. מטרת העל שהעמידה המחלקה לנגד עיניה היא כדברי הרב קוק: "לבנות את ההכרות המזעזעות את הרצון".

מחלקת חבריא ב' – מחלקת העוסקת בחברי כיתה ט'-י"ב, מקדמת עשייה לאומית וחברתית, לימוד עצמי פנימי וחיצוני מעמיק ומימוש ערכי התנועה בעשייה.

בני עקיבא העולמית – בני עקיבא מפעילה בתפוצות תנועת-בת ששמה בני עקיבא העולמית, ובמטרותיה בניית מנהיגות יהודית צעירה בקהילות בתפוצות, עידוד לעלייה לארץ ישראל ומניעת התבוללות.

תנועת הבוגרים – את תנועת הבוגרים הקימו בוגרי התנועה כדי לאגד את כלל בוגרי התנועה המעוניינים להמשיך בעשייה אידיאליסטית כבוגרים, להגשים את החזון שגדלו עליו כשהיו בני נוער ולספק לכל המעוניינים זירה מתאימה ומסודרת ללימוד ולעשייה ערכית המתאימה לגילם. המחלקה פועלת בגרעיני סטודנטים ובגרעיני משפחות ברחבי הארץ, כל זאת במסגרת הרחבה של בני עקיבא, על כל המשתמע מכך. תוך כדי הקמתה הבינו פעילי התנועה כי פרט לצרכים הנזכרים לעיל יש גם חיסרון תרבותי בחברה הדתית-לאומית, ולכן חרתה על דגלה לייצר תרבות פנאי ההולמת את ערכי התנועה, והיא עושה זאת באמצעות אירועי תרבות סביב מעגל השנה ובכלל.

מחלקת חינוך מיוחד – המחלקה קמה כדי לקדם את שילוב בעלי המוגבלות בקהילה וכדי לתת מענה לצרכים הייחודיים של הילדים והנערים בתנועות הנוער. המחלקה אחראית לשבטי יובל ברחבי הארץ, והחניכים משולבים בשבטים 'רגילים'. המפעלים מונגשים לחברים בעלי צרכים מיוחדים והרכזים עוברים הכשרה תנועתית.

נספח 3 – משחק המשפטים

- אני מעריכה את השיטה שבה את/ה מקבלת/ת אחריות
- אני חושב שאת/ה מנהיגה מלידה
- אני חושבת שאת/ה בעלת כוח שכנוע
- הייתי רוצה לראות אותך מארגן/ת פעילות גדולה
- אני אוהבת שאת/ה מנהיגה פרויקטים
- את/ה מהאנשים שאם הם יקבלו עליהם משהו, הם יעשו אותו על הצד הטוב ביותר
- את/ה כל הזמן מחפשת/ת פסגה חדשה – ואני מעריך/ה את זה
- כשיש בעיה של מנהיגות – תמיד את/ה תקבלי/ת אחריות
- את/ה כישרונית מאוד בתחום הארגון
- את/ה כישרונית מאוד בתחום היצירתי

- מזל שאת/ה איתנו בשבת – יש לך כישורי דיבור ברמה גבוהה
- בעיניי את/ה יכול/ה להוביל קבוצה אם רק תרצה/י
- למרות שאת/ה לא מנהיג/ה בדרך כלל – את/ה בקלות יכול/ה להיות כזה/ו
- את/ה מנהיג/ה נסתרת/ת, לפי דעתי
- לדעתי את/ה מוביל/ה ולא הולך/ת אחרי העדר
- במבט ראשון חשבת/ה לא מנהיג/ה, למדתי להבין שאני טועה
- תמיד מעניינת אותי הדעה שלך
- אני מעריך/ה את צורת העבודה שלך כשאת/ה נתקל/ת בקשיים
- כיף לקבוצות שאת/ה מנהיג/ה שלהן
- אני ואת/ה נשנה את העולם
- אני מסתכל/ת בך ומתמלא/ת בתקווה שאפשר לשנות פה את פני המציאות
- אני חושב/ת שיש לך רעיונות טובים איך לשנות את פני העיר
- הייתי רוצה לשמוע את דעתך איך לקדם את המדינה
- צריך ללמוד ממך איך לשנות דברים שמפריעים לי
- תמיד יש לך עין טובה על המציאות
- תמיד את/ה מחפשת/ת איפה את/ה יכול/ה לתת מעצמך
- את/ה ערה/ה לצרכים של אחרים ולמצוקותיהם
- את/ה תמיד מעדיף/ה להיות זנב לאריות ולא ראש לשועלים
- את/ה תמיד חושב/ת על אחרים לפני שאת/ה חושב/ת על עצמך
- את/ה תמיד עושה את הכול בחיוך, אפילו כשקשה
- ממך אני לומד/ת לבקש עזרה כשאני צריך/ה, ולא להתבייש
- הענווה שבה את/ה עושה דברים בשקט מעוררת השראה
- את/ה לא נשבר/ת בקלות – זו תכונה שתביא אותך רחוק
- השיח המעמיק והבירור לפני מעשה הם נר לרגליך
- גם כשאת/ה מוביל/ה דברים, את/ה תמיד פתוח/ה לשמוע דעה של אחרים
- כשעובדים איתך תמיד יש אווירה נעימה ומשוחררת
- את/ה קודם כול קובע/ת לעצמך יעדים ברורים, ורק אז מסתער/ת על המטרה
- אין לך פחד משום בעיה או אתגר שעלול לצוץ בדרך
- את/ה יסודי/ת ויודע/ת לעבוד בצורה ישרה ואיכותית